

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
MEDICAMENTORVM
MERCVRIALIVM
 CVM SALIBVS PARATORVM, EFFICACITATE,
 PER ADIVNCTVM SVLPHV R AD CERTOS QVOS-
 DAM MORBOS MAGIS ACCOMMODANDA

QVAM
 SVMMI NVMINIS AVSPICIIIS

GRATIOSI ORDINIS ^{ET} MEDICI INDVLTIV
 P R A E S I D E

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DN. D. ANDREA ELIA BVCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
 POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILIIIS INTIMIS,
 MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 FACVLTATIS MEDICAE H. T. DECANO,
 IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
 ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 LEGITIME IMPETRANDIS,

D. XIX. AVGVSTI, A. S. R. c1814.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DEFENDET
 AVCTOR

IOANNES ERHARD RICHTER

LOBENSTEINIO-VARISCVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

19.

DISSERTATIO INVAEVALIS MEDICA
DE
MEDICAMENTORVM
MERCVRIALIVM
CVM SALIBVS PARATORVM EFFICACITATE
PER ADIVCTVM SALIVM AD CERTOS QVOS
DAM MORBOS MAGIS ACCOMMODANDA

AVTHORIS
SVMMI NVMINI AVSTRIACI
ET
GRATIOSI ORDINIS MEDICI INDVLTAE
PRAESIDIS
VRO ILLVSTR. EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DN. D. ANDREA ELIA BACHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS
POTENTISSIMO PRÆSIDI REGI A CONSILII INTIMIS
MÉDICINÆ ET PHILOSOPHIÆ NATVRÆ PROFESS. PVB. ORDINARI
FACULTATIS MÈDICÆ P. DECANO
IMPERIALIS ACADEMIÆ NATVRÆ CVRSOR. PRÆSIDI
ET COMITIS PALAT. CASSARIS

PRO GRADV DOCTORIS
SVBIVSIVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIME INTERDICI

D. XIX. AVGVSTI. A. R. CL. CXXXI.
IN ALMA REGIA FREDERICIANA
VNIYERSITATE
AVCTOR
IOANNES ERHARD RICHTER
F. LOEBSTADTENSIS - VARISSVS.

HALÆ MAGDEBVRG. LITTERIE HEREDITARIÆ.

ILLVSTRISSIMO CELSISSIMOQVE
COMITI AC DOMINO
DOMINO
HENRICO II.
IVNIORIS LINEAE RVTHENO,
TOTIVSQUE
CELSISSIMI STEMMATIS HOC TEMPORE
SENIORI,
COMITI AC DOMINO DE PLAVIA, DOMINO
IN GRAIZA, CRANNICHFELDA, GERA,
SCHLAIZA ET LOBENSTEINIO
CETERA,

PATRI PATRIAE CLEMENTISSIMO
DOMINO MEO GRATIOSISSIMO

ILLVSTRISSIMO CELESTISSIMO

COMITI AC DOMINO

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

DOMINO

IN SVBMISSI ANIMI TESSERAM

HENRICO II.

CVM

IVNIORIS LINEAE RATHENO,

PERPETVO INCOLVMITATIS VOTO

TOTIVSQVE

CELESTISSIMI SECVLVS TEMPORE

SACRAM ESSE VULT

SENIORI,

COMITI AC DOMINO DE PLAVIA, DOMINO

IN GRAZIA, CRANICHTELD, GERA,

SCHLAIZA ET LOBENSTEINIO

CETERA,

PATRI PATRIAE CLEMENTISSIMO

DOMINO MIHI GRATIOSISSIMO
AVCTOR.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MEDICAMENTORVM MERCVRIA-
LIVM, CVM SALIBVS PARATORVM, EFEF-
CACITATE, PER ADIVNCTVM SVLPHV R AD
CERTOS QVOSDAM MORBOS MAGIS
ACCOMMODANDA.

PROOEMIUM.

Qui ad huius generis libellos ali-
quid prae loquuntur, plerum-
que ad duo respicere solent
momenta; partim ut instituti
rationes atque finem paucis ex-
ponant, partim vero, ut gratiam colligant
benevolentiamque lectorum. Atque hoc
in primis & ingenii imbecillitas, & nondum
subacta ab exercitio doctrina adolescentum
postulat, cum primum ipsi scripta foras ede-
re audent, primasque suas lucubrationes
perire nolunt: illud autem in communi fere
omnium scriptorum lege positum est atque

sancitum, ut de eo, quem instituunt, labore,
 praesentur, & aut dignitate argumenti at-
 que utilitate, aut novitate eiusdem lectorem
 faciant intentum. Atqui haec eadem agen-
 ti mihi &, ex more Academiarum antiqui-
 tus recepto, aliquid medicae commentatio-
 nis in lucem emissuro, idem hoc negotii
 atque curae dari ratus sum, ut, cuius pertra-
 ctationem haec indictura est praefatio, tale
 esset argumentum, quale nec dignitate, nec
 utilitate multis cederet aliis, nec omnino
 omni novitatis gratia destitueretur. Cui
 ego proposito non potui, quin haud incon-
 gruum esse existimarem, si de eiusmodi di-
 spicerem materia, quae, ex copiosissimo
 medicamentorum apparatu selecta, certi cu-
 iusdam atque singularis remedii vires effe-
 ctusque ipsis manifestis veritatis indiciis &
 apertissima rationis experientiaeque osten-
 deret demonstratione. Quod consilium
 animo quum circumspicerem, oblata mihi
 est forte chemica quaedam Celeberr. *Caroli*
Friderici HUNDERTMARKII Dissertatio,
 quam ille paucis abhinc mensibus, *de Mer-*
curii vivi & cum salibus varie mixti summa
in corpus humanum vi atque efficacitate,
 eius-

eiusque cum sulphure laxius vel arctius coniuncti virtute in idem nulla, conscripsit Lipsiaeque publice defendit. Meae est consuetudinis, cui iam satis longo abhinc tempore continuo obsecutus sum, quicquid accipio librorum, antequam illud legendo penitus cognosco, ex ipsa inscriptione, praefatione, praefixisque forte capitum titulis ad singulare & velut praevium revocare examen, mihi quae apud animum curatius proponere, quicquid ipse de eadem materia habeo exploratum. Saepenumero exinde factum esse sensi, ut, conferenti mea placitis sententiisque aliorum, mihi partim cum iisdem convenerit, partim veteres errores detracti fuerint, partim falsae praeiudicataeque aliorum opiniones, speciosa saepe experimentorum non recte captorum temeritate adfirmatae, non obscure constiterint, partim denique varia ad illustrandam perfectiusque demonstrandam eam, in cuius lectione verfabar, materiam porro facientia venerint ad mentem. Neque alio animo evolvi primo, deinque attentius perlegi paulo ante dictam commentationem *Hundertmarkianam*: quae mihi cum quidem iam conceptam de infra-

TYIAD
ctis

Etis a sulphuris connubio mercurii vivi virtutibus medicis opinionem luculenter confirmavit, tum vero maxime animum illarum virium haud inefficacium memoria refricare coepit, quas ipse saepius, ex quo medicinam feci, in medicamentis mercurialibus, non illis quidem ex mercurio & sulphure simpliciter confectis, sed salium ope paratis, & tunc demum in sulphuris consortium adscitis, deprehendi. De quibus in praesentem lubentius ero animadvertens, quo facilius & ipsa huius generis medicamenta velut ab aris focusque Medicorum a Cl. HÛNDERTMARIKO eiecta possent existimari. Illud autem a me agendum nunc esse arbitror, ut *primo* medicamentorum mercurialium cum salibus paratorum atque sulphuri nuptorum vires efficacitatemque generatim paucis notem & evidentibus, quas & ratio offert & experientia, probationibus ostendam; *deinde* vero de potioribus illis morbis separatim dicam, quibus dicta haec ex mercurialium genere remedia perquam accommodate proponi possunt. Atque haec erunt commentatiunculae huius meae Capita, quae pro tenui virium parte impraesentiarum sum pertractaturus.

CAPVT

CAPVT I.
DE
MEDICAMENTORVM MERCVRIALIVM
CVM SALIBVS PARATORVM SVLPHVRIQVE
NVPTORVM VIRIBVS MEDICAMENTO-
SIS GENERATIVM.

§. I.
Operae facturus pretium mihi omnino non videor, si, dum mercurii cum salibus varie coniuncti, deinceps cum sulphure quomodocunque mixti haud vanam demonstrare instituo efficacitatem, ab ipsa paene origine ultima huius singularis corporis metallici natales, nomina, naturam, vires, atque varias eiusdem aliis corporibus collati mutationes vicissitudinesque repeterem, & ex omni velut eruerem antiquitate. Quae enim ab aliis, in quibus eloquentia deprehenditur sonantibus verbis sententisque facilibus abundans, scite atque apposite dicta putantur, a me, dicendi copia minus valente, forsân parum commode atque opporune hic exposita aestimatum iri, animo haud remere prospicio. Persequar ergo rem propositam, quoad poterò, brevissime, vires indolemque hydrargyri, dictis paullo ante rationibus cum sale sulphureque copulati, sine longis verborum ambagibus definiturus.

§. II.
Enimvero dum de singulari hoc medicamentorum genere, ad mercurii familiam pertinente

B

(§. I.),

(§. I.), speciatim dicere adgredior; ad *tria* potissimum *momenta* sua sponte vertere se omnis mea videtur oratio, salutare horum remediorum virtutes hoc capite generaliter comprehensura. *Primo* enim exponere me oportet lecturis, qualia praecipue medicamenta, ex salium cum mercurio coniunctione oriunda, hic intelligi velim, & quale ipsis, habita insitarum virtutum ratione, statuum pretium; *dein* dicendae sunt sulphuris, tam vulgaris, quam alio quodam de minerali corpore educti atque separati vires; *tertio* denique praesertim huius interest instituti, explicatius ostendere, qui qualesve effectus a coniunctis hydrargyri, salinis particulis impliciti & subacti, atque sulphuris viribus singulariter possint debeantque expectari. His enim singulis ad liquidum exacte perductis & ad rationes suas strictim revocatis, haud adeo difficilis futurum est operae, peculiare eos, quibus dicta remedia mercurialia, non sine insigni levamine atque emolumento, proponi possunt, morbos accuratius diiudicare.

§. III.

Tam varius autem, tamque multiplex mercurii, cum cuiusvis paene generis salibus coniungendi (§. II.), modus est inventus, ex quo Chemicorum solertissimi *a*), quos nostra patrumque nostrorum

a) E quorum haud exiguo numero nominatim recensere liceat *Herm. BOERHAAVE* in *Element. Chemiae* Tom. II. Proceff. CXCIII - CCIV. *Illustrem Io. IVNCKERVM* in *Conspectu Chemiae* Tom. I. Tab. XXXIX. pag. 982. sq. edit. lat. & b. m.

rum aetas tulit, in peculiari hoc corpore metallico, reparandae aegrotantium salutis magis accommodando, post diversas alias, alio consilio susceptas *b*), eiusdem analyfes, non mediocrem consumserunt operam: ut diffusus, ne dicam infinitus sit labor, singulas enarrare rationes. Solum itaque ex his eminentiori usu celebre medicamentum, hydrargyrum nempe primo per coniunctum salis communis spiritum acidum vehementissima mortiferaque acrimonia instructum, ab addita vero copiosiori sui generis materia metallica denuo delinitum atque mitigatum, hoc est, ut suo nomine rem exprimam, *mercurium dulcem* praesenti specimine, respectu efficacitatis suae, consideratum exhibebo. Neque tamen reliquas materias, salino atque mercuriali connubio ortas, imprimis usitatores illas, Turpe-thum minerale, arcanum corallinum mercuriosque reliquos praecipitatos, qualicumque cognomine insignitos *c*), data occasione passim non attingemus.

§. IV.

b. m. Frider. HOFFMANNVM in Dissertat. de mercurio & medicamentis mercurialibus selectis, Halae 1700. ut quam plurimos alios silentio praetermittam.

b) Scilicet ut alchemica arte mercurius in aliud quoddam nobilius metallum immutaretur.

c) Quot autem, quibusve modis singula haec corpora mercurialia, salium ope densata atque compacta, legitime praeparari debeant, maxima eorum pars, qui de chemicis artificijs praeceperunt, adeo perfecte luculenterque exposu-
it, ut eadem traditurus ego supervacaneo occuparer labore. Inprimis vero, praeter auctores nota *a*) commendatos, legisse harum operationum chemicarum gratia

Illud autem, dum in singulari hoc remediorum mercurialium, salibus armatorum, exemplo (§. III.) consisto, ante omnia expediendum mihi videtur, ut demonstrem *primo*, qua ratione tantos tamque incomparabiles effectus, a quotidiana medicinam facientium experientia confirmatos, certa efficacitate edat mercurius dulcis, *deinde* vero ut eiusdem virtutes medicamentosas singulatim evolvam. Verum enim vero quo facilius hæc, quæ ad virium simplicem nudamque commemorationem spectant, disputantur, eo maioribus & paene inextricabilibus implicita est difficultatibus cognitio modi, quo minima sæpe mercurii, vario sale coniuncti, moles, maximas adepta vires, in humano corpore gravisimarum mirabiliumque mutationum fons sit atque origo. Vnde etiam factum est, ut plures vel summi celebratissimique nominis medici *d*) ingenue confiteri non erubuerint, omnia eiusmodi mirifica effecta singulari mercurii naturæ, per experientia sola cognoscendæ, attribui oportere, medicoque interim sufficere, novisse, quid agat argentum vivum, humano corpori applicatum, licet modum, quo

Frider. HOFFMANNI Adnotat. ad Petri POTERII Pharmacop. Spagyric. Libr. II. Cap. XIII. & MACQVER Elemens de Chymie-Pratique Tom. I. Sect. 2. Chap. VII. du Mercure, neminem poenitebit.

d) Ex quibus instar omnium, inprimis nominandus est Illustris Ger. L. B. van SWIETEN in Commentar. ad Herm. BOERHAAVE Aphor. de cognosc. & curand. morb. Tom. I. pag. 209.

quo agat, ignoraverit. Faciam tamen huius, licet arduae, rei periculum, haud desperans, fore, ut sibi erravero, aequi benevolique lectores mihi ignoscant.

§. V.

Atque ut eo rectiori via in rationes inquiram, unde vires hydrargyri dulcis efficacissimae reddi videntur (§. IV.), sequar porro vestigia summorum atque in indagandis veris medicamentorum virtutibus curiosorum medicorum, & illarum denuo *partium*, quae coniunctim ad constituendam huius *mercurialis remedii* compagem inter se coierunt, simplices atque seorsim spectatas vires partim ex experimentis, huius rei causa sumtis, cognitatas proponam, partim, quoad potero, per chemicas efficias evincamque ratiocinationes. Quod si enim haec ad liquidum perduxero, tantum abest, ut hinc ratio effectuum, mercurii dulcis usum insequutorum, amplius ignorari possit; ut potius tum demum facile sit futurum diiudicatu, utri partium, hanc materiem salino-metallicam (ut ita loqui liceat,) constituentium, potior eminentiorque attribuenda sit virtus, & quaenam generaliora in corpore humano effecta, si therapeuticonum ratiociniorum usum adiungere lubeat, exinde merito possint expectari.

§. VI.

Duo sunt, ex quibus inter se unitis *mercurius*, quem diximus, *dulcis* in unum illud album, crystallinum, & omnino non insolubile corpus coalescit, ipsum nimirum *hydrargyrum* simplex, fluidum, vulgo *vivum* appellatum, purum ceteroquin & nullis

alienis particulis inquinatum, & *acidus* ad hoc *spiritus salis* communis, undecunque *e*) ab aliis corporibus, quibuscum cohaeserat, liberatus. Atqui in hoc elementorum genere perfecte ipsi conveniret cum altero illo corpore mercuriali, quod ob summe acrem, erodentem, & sine attenta circumspeditione intractabilem, quam insitam habet, naturam sublimati corrosivi nomen adeptum est; nisi earundem partium, utramque massam conficientium, proportio, ponderis intuitu diversa, haud tenue virium & inde effectuum phaenomenorum constitueret discrimen. Qui enim tota circiter altera parte copiosior hydrargyro in rodente hac materia adhaeserat, spiritus acidus salinus, dein, facta nova mercurii vivi admixtione, haud aegre chemico artificio obtemperat, & alteram quoque mercurialem partem lubentissime arripit, eaque ratione se in minus formidabile, sed salutare potius medicamentum patitur immutari. Quod unde accidat, licet subtilioris est disquisitionis, deinde tamen, quantum per ingenii vires licebit, accuratori examinabimus cura.

§. VII.

Atque primo quidem haud absurdum videtur instituti operis regulae, admodum paucis percurrere, quatenam potius effecta *spiritus* illius *acidi* (§. VI.), in humano corpore aut aliquibus eiusdem parti-

e) Perinde ergo erit, ut eduxeris hoc acidum e sale culinari, marino, gemmae, an e sale ammoniaco, an e metallico quodam sodalio, in quod Chemicus ipsum arte sua antea coniecerat.

partibus observabilia, medici experimentis cognoverint. Quodsi humores nostros primarios, mutationesque illis ab adfuso spiritu salino intentatos, ferissimè spectemus, deprehendimus, adscitis in testimonium PITCARNII, BOERHAAVII & BOISSERII experimentis f), sanguinem non minus, ac ferum exinde aliquod concipere coagulum, & rubicundiores inprimis sanguinis moleculas compressiores fieri, propiusque inter se coniungi: contra ea vero lymphæ, eodem acido perfusæ, nihil eiusmodi accidere mutationis. Sed solidiores quoque humanæ fabricæ partes, quibus huius acidi liquoris gutta adspargitur, non eandem singulæ subeunt mutationem. Omnes scilicet, fibris carneis instructæ, v. c. muscoli, cor, oesophagus, ventriculus, intestina, vesica urinaria, uterus, arteriæ, venæ, vasa lactea, glandulæ, &c. hoc liquore acido illitæ, ad insignem irritantur contractionem oscillationemque g), a frequentiori autem atque copiosiori eiusdem

- f) Plenius hæc experimenta legi possunt exposita, *Pitcarniana*, in Archibaldi PITCARNII *Element. medic. physico-mathemat.* Libr. I. Cap. V. *Boerhaaviana*, in Herm. BOERHAAVE *Element. Chæmiæ*, Tom. II. Part. II. Process. CXIV. seq. & in Freder. SCHREIBERI *Element. Medicinæ physico-mathemat. Præmittend.* §. 214. sq. & *Boisseriana* denique in BOISSERII *Commentatione de medicamentis*, in *certas quasdam corporis partes agentibus*, §. 62. n. 3) cuius versio germanica inserta est Tom. XI. Particulæ I. *Promtuarum litterarum Hamburgensis (Hamburgischen Magazin)*.
- g) De quibus plura, ut solent, eximie disputarunt Illustris Albert. von HALLER in *Comment. Societ. reg. Göttingens.* Tom.

dem illitu fibrae tandem, velut exsuccae lignaeque, obrigescunt. Quibus iisdem phaenomenis, in qualibet ante dicta parte excitandis, *reliqui* etiam *spiritus* minerales *acidi*, vitrioli, sulphuris, aluminis, nitrique, perquam apti sunt atque efficaces; ut experimenta de irritabilitate, quam dicunt, partium corporis nostri capta *h*), luculentius demonstrarunt.

§. VIII.

Longe autem ab his diversa *mercurii* simplicis ac *vivi* (§. VI.) sunt effecta, si ad corpus humanum applicetur. Suae naturae relictus, liquidus atque currens, nunquam penetrandis nostri corporis canalibus, licet ore fuerit adsumtus, idoneus est observatus. Quamvis enim largiori copia epotum hydrargyrum intestinorum canalem, a fecibus obstructum atque obturatum, insigni suo pondere atque lubrica natura permeare, fecesque fortiori impulsu eliminare valeat: nequaquam tamen exinde sequitur, ut pari quoque lubrico motu in subtilissima illa corporis nostri vascula, quae humores vehunt, illabatur, nisi in summe minimas exilissimasque moleculas resolutum fuerit, simulque alieni generis particulas sibi adiunctas habuerit, quarum ope tam vasculorum tunicis, quam ipsis humoribus adhaerere possit. Quo facto hisce canalibus, liquores ferentibus, proprio suo pondere ad fortiorem contractionem

Tom. II. Class. physic. pag. 114. sq. & Clar. Io. Georg. ZIMMERMANN in *Dissert. de Irritabilitate*, Götting. 1751. itemque Celeberr. Georg. Christ. OEDER in *Dissertat. eiusdem* argumenti, Hafniae, 1752.

§) Conferantur auctores not. g) commendati.

nem stimulum addit, & hinc partim maiori canali-
um vi atque robore propulsum, partim ipsa sua
gravitate in fluidas corporis nostri particulas pene-
trans, easdem dissolvit, redditque mobiliores tenuio-
resque. Singulariter autem in salivam agit eidem-
que haud aegre adhaeret: utpote quod naturae
mercurii longe esse convenientissimum, vel ipsa fa-
cilis illa eiusdem cum salivali humore coniunctio,
solo tritu perficienda, luculentissime testatur i).

§. IX.

Sed, dimissis his generalioribus partium, quae
mercurium dulcem constituunt, virtutibus (§. VI-
VIII.), videamus porro, quid exinde argumentorum
desumi possit, quod & ad rationes *compositae* illius
vis, delentio huic hydrargyro insitae, explanandas fa-
ciat, & instruat ad haec medicum ad subsecivas ma-
gisque singulares eiusdem virtutes inde intelligen-
das. Quod ut eo rectius efficiatur, fundamenti lo-
co *duo* subiiciam *confectaria*, ex prioribus legitime
deducta. *Primo* enim, quo maior acidae partis
(§. VI.) quantitas huiusmodi mercuriali materiae
coniuncta est, eo densius in coagulum sanguis fe-
rumque cogetur (§. VII.), lymphæ, huius condensa-
tionis non particeps (§. cit.), adeoque mobilis & lu-
brica, a rubicundis sanguinis moleculis, inter se ar-
ctius coeuntibus, copiosius separabitur & velut ex-
prime-

i) Qua de re porro conferri meretur Clariss. BOISSIER *Libr.*
cit. §. 70.

primetur *k*), solidiores partes, eae praecipue, quas antea (§. cit.), recensui, acrius efficaciusque vellicabuntur, suique vitalis succi, subito quasi congelantis & compacti, usura privatae rigeunt (§. cit.), & hinc sublato illic omni fluidorum motu vehementissimum suscipient incendium, mox in gangraenam sphacelumque, quin etiam ipsam mortem desitutum. Deinde vero, quo magis mercurialis illa portio (§. VI.) spiritum acidum salinum quantitate aequat superatve, eo lenior moderatiorque vis irritans, exsiccans atque arrodens acidae partis erit, eademque minus hinc noxia facta coniunctim cum mercurio, in tantum modo salinis particulis involuto, in quantum ad cohaesionem ipsius cum nostri corporis partibus, inprimis vasculorum internis lateribus, ineundam sufficit (§. VIII.), minima prae reliquis vascula, sanguifera aequae, ac alios humores vehentia ad auctiorem ciebit motum, huiusque momenti intuitu exilissimas moleculas mercuriales in canaliculos hos propellet, fluidorum, praesertim salivae (§. cit.), interstitiis insinuabit, hacque adeo ratione humoribus dissolutionem intentabit, factoque leni & facile iterum solubili sanguinis ferique coagulo speciatim lymphae maiorem adferet tenuitatem.

§. X.

Atqui haec dicta (§. IX.) si considerentur, haud diffi-

k) Distincte haec lymphae a reliquo sanguine separatio & velut expressio per coagulum facta videri potest in sanguine, vena secta dimisso & in orbem stanneum effuso. Confer. BOISSIER *Libr. cit.* §. 62.

difficiliter poterit definiri, quid subfit *rationis* (§. IV.), unde insignis quaedam eminensque efficacia cum singulariter mercurio dulci infusa deprehenditur, cum vero univérse omnibus reliquis corporibus, e connubio salium mercuriique vivi exortis (§. III.), vario tamen virium gradu, propria observatur. Huius enim rationis recte cognoscendae curiosum medicum oportet, antea ex Chemicorum demonstratis experimentisque exquisite esse edoctum, quam mutua salium hydrargyrique proportione, & quam arcto laxove conjunctionis genere singula medicamenta mercurialia, ad hanc classem spectantia, coacta sint atque conflata. Vt in proposito *mercurii dulcis* exemplo (§. cit. sq.) subsistam, revocari in memoriam a lectoribus volo dicta de partium, mercurium dulcem constituentium, proportione (§. VI.). Illa enim copiosa & mitigando saturandoque, ut Chemici aiunt, acido salis communis spiritui sufficiens mercurii vivi portio, quae composito huic medicamento mercuriali inest, efficit, ut ea phaenomena, quae in altero illo confectario paullo ante (§. IX.) exposui, ab huius remedii usu certe atque praecipue eventura possint existimari *l*). Sed exinde quoque facile poterit colligi, *mercurium praecipitatum album*, si proportionis, qua acidum salis communis

C 2 hydrar-

l) Contra ea, si priori confectario (§. IX.) dictis conferatur mercurii sublimati corrosivi, quem vulgo dicunt, natura, tam praesentissimorum, tamque illaetabilium effectorum, quae ab ipso eduntur, ratio longe minus, ut alias, negotium exposituro faceret. Conferatur, si lubet, §. VI. praesentis nostrae dissertationis.

hydrargyro commissum est, habita fuerit ratio, proxime ad mercurii dulcis naturam accedere commodumque internum usum. Enimvero, quoniam variae praeparandorum horum medicamentorum methodi saepenumero ipsam, quae solet esse, partium, quas dicunt, constitutarum proportionem immutant *m*): accurati omnino interest medici, illius quoque modi, quo confecta sunt huiusce generis remedia, noticiam habere exquisitam. Ceterum quod reliqui liquores acidi minerales, corporis nostri intuitu, haud adeo dissimilia *n*) edunt effecta (§. VII.), reliquorum etiam medicamentorum mercurialium, qui cum his parari solent (§. III.), aestimatio diudicatioque non incongrue ad expositas haectenus rationes (§. VII. sq.) erunt instituendae.

§. XI.

Sed haec (§. V-X.) impraesentiarum ideo proposita sunt, ut intelligatur primo tot tamque incomparabilium *ratio effectorum*, quae a mercurio dulci aliis.

- m*) Exempli causa iterum proponemus mercurium dulcem; de quo satis constat, eundem, si semel tantum ignis ope in sublimem cucurbitae chemicae partem fuerit elatus, nimis adhuc acrem atque rodentem, usuique interno minus idoneum deprehendi, contra vero a iusto pluries, v. c. vicies repetita sublimatione plane infirmari & inertem inefficacemque reddi.
- n*) Maximam effectuum acidi salis communis & reliquorum spirituum mineralium acidorum, in corpore nostro observatorum, esse convenientiam, praeter auctores supra not. f) citatos, demonstrant quoque ea, quae Clariss. GED. HEVERMANN in der Physiologie ersten Theil, Cap. XIII. §. 253. sq. hanc in rem disputavit.

aliisque remediis mercurialibus eduntur (§. IV.). Sequitur nunc porro, ut, quum mihi in circumscripta hac breuitate paene magis necessaria praetercunda sint, quam supervacanea amplectenda, medicamentosas huiusmodi *mercurialium*, praesertim hydrargyri dulcis, *virtutes* (§. cit.), prioribus ex rationibus deductas, quoad brevissime fieri poterit, signem stilo. Ad duo autem momenta generatim omnis horum medicamentorum vis atque efficacitas commodissime reduci posse videtur: alterum, quod omnes, qualiscunque generis fuerint, corporis nostri canales leni stimulo ad maiorem actionem ab his remediis irritantur; alterum vero, quod humores exinde efficacissime dissoluuntur (§. VII-IX.). Ab hac ergo duplici *virtute*, *stimulante* atque *resolvente*, quodvis aliud virium, mercurio dulci similibusque medicamentis adscriptarum, subsecivum genus suam trahat originem necesse est. Quas singulas vires vel nominatim recensuisse, in praesenti satis erit. Quid enim argumentorum habeant medici, cur his remediis mercurialibus, & singulariter hydrargyro dulci, virtutes tribuant colliquefacientem, catharticam, aperientem, salivam moventem, mundantem, anthelminticam, & tantum non polychrestam: neque mihi tam festinanti extricare vacat, neque, si vacaret, mei putarem adeo interesse instituti; quum, ceteroquin Therapiae generalis praeceptis usus, easdem singulas vires ad universalium virtutum, irritantis atque resolventis, naturam per brevissima ratiocinia possem revocare.

(VI.) numero quo §. XII. in sublimi capillo
 inula Venio nunc ad alteram prioris huius capituli
 particulam (§. II.), quae sulphuris, tam vulgaris, quam
 alio quodam de corpore minerali desumpti, natura
 virtuteque, quantum mea intererit, strictim evol-
 vanda occupabitur. Sed video mihi hic dari ali-
 quod laboris compendium, in quod maxime confe-
 renda est oratio. Scilicet iam satis abunde Chemici
 demonstratum dederunt o), quaecumque sulphur
 verum, sive fuerit, quod vulgare vocamus, sive a
 connubio terrae cuiusdam metallicae abreptum at-
 que separatum, sive denique quacumque arte com-
 positum, semper tamen unum esse idemque. Pro-
 inde dum sulphurum, alienae materiae metallicae
 confortio subductorum, extricandae sunt vires, ea-
 dem, quod aiunt in proverbio, fidelia duos dealba-
 bimus parietes, & primo de sulphure vulgari, vere-
 que sulphurea sulphurum metallicorum portione
 coniunctim dicemus; deinde vero varias illas varii
 generis particulas metallicas, quae his simul insunt,
 earundemque vires seorsim perpendemus.

§. XIII.

Quod si ex interna sulphuris cuiusvis veri atque
 simplicis (§. XII.) structura atque mixtione vires
 eiusdem aestimaveris, nullum profecto possit esse
 dubium, quin eadem efficacissimae sint potentissi-
 maeque; quum ex larga vehementissimi acidi vitrio-
 lici copia, parcaque materiae cuiusdam inflammabi-
 lis

o) Legantur e. g. Illustris Ioan. IVNCKERI Conspect. Chemiae
 Tab. XLV. & XLVI. Tom. II. p. I. seq. edit. latin.

lis quantitate p) coalescat sulphur. At vero ipsam hanc speciosam virium aestimationem, diu satis inter medicos summa fide conservatam q), quorundam recentiorum medicorum studium, experimentis de remedium vera virtute legitime capiendis impensum, longe imminuit & paene prorsus delevit. Scilicet in omni hac rerum univertitate tanta demum τὸ Φλογισμῶ in quoslibet spiritus acidos minerales, acresve metallorum quorundam terras deprehensa est vis atque potentia, ut ipsum, vel minimo saepe pondere cum his coniunctum, quicquid subest acrimoniae aut venenatae indolis, deliniat, obrundat, eneruet, & tantum non inertissimum reddat. Atqui fidem verbis facturus meis, adponam exempla. Spiritus acidos salis communis, nitri, & ipsius vitrioli, acore suo rodente maxime noxios, leniores tractabilioresque & internis usibus idoneos fieri posse, neminem nunc latet, nisi eum, qui ne nomina quidem liquoris anodyni seu olei vitrioli dulcis, spiritus nitri

p) Si celebratissimo ceteroquin Chemico, *Casp. NEYMANNO*, fidem habeamus, in integra sulphuris libra nondum duae materiae inflammabilis drachmae exstant, & cetera, quae quindecim unciarum & sex drachmarum pondus aequat, portio, merum est ponderosissimum vitrioli acidum. Confer. *Eiusdem Lektionen publicae von IV. Subiectis chymicis, vom Salpeter, Schwefel, &c. Berlin, 1732.*

q) Cuius aestimationis recentissimum specimen exhibet *Celeberr. Georg. Christoph. DETHARDINGII Dissert. de sulphure, praestantissimo bezoardico, Rostoch. 1746.* quacum omnino conferenda est *Excell. Ioan. Herm. FÜRSTENAU Dissert. de sulphure & medicamentis sulphureis, Rintellii, 1745.*

tri dulcis, &c. perceperit audiendo. Semimetallam stibii partem, commune fere illud vehementissimorum remediorum emeticorum alvumque subducentium promptuarium, in crudo, quod vocatur, antimonio comprehensam, medicinae loco adsumendam, quis adeo timet? Sed quae huius omnis mitigationis est ratio, nisi solum arctius inflammabilis materiae cum dictis acrioribus partibus initum confortium? Neque formidabilis illa arsenici vis, multo sulphure implicata, adeo est extimescenda. Taceo denique ipsas metallorum cuiuscunque generis calces, si largo $\Phi\lambda\omicron\gamma\iota\varsigma$ inpraegnatae fuerint, minus corpori nostro noxias saepenumero esse observatas r).

§. XIV.

Quantum ergo, his perpensis (§. XIII.), *virium simplicium sulphuri vulgari* iure meritoque attribuemus? Equidem novimus, a viris summi inter medicos nominis exquisitissimaeque experientiae hodieque praedicari virtutes eiusdem diaphoreticas, alexipharmacas, expellentes, demulcentes atque anodynas, pectorales, anthelminticas, quid? quod, teste

r) Qua de re ipse *Illustris PRAESES in der Abhandlung von dem bebutsamen Gebrauch metallener, insbesondere zinnerner Tisch- und Küchengefäße*, quæ proposita est in den wöchentlichen haellischen Anzeigen Num. XXVI. sq. An. 1753. passim plura monuit: quibus adiungi possunt, quae Doctiss. D. WIPACHER in *Dissert. de Phlogisto, unionis rerum metallicarum medio*, subinde eximie huc facientia, disputavit, Lipsiae, 1751.

Itē Stephano Francisco GODOFREDO s), alvum leniter laxantes, & quas non? Sed agedum! has laudes serio examinemus! Antequam vero certi aliquid definiamus, id a lectoribus nostris agi volumus, vt nobiscum ad tria huius rei momenta attendant: Primo sulphur ipsum, in qualicunque lixivio alcalino, mediocriter, vt aiunt, saturato, coctum, tantilla sui parte solvitur, ut merito superficiariam dixeris solutionem t). Deinde idem vel siccum, vel aqua madefactum, si perparum incaluerit, aut tritu agitarum fuerit, singularem, quem exinde sulphureum nominamus, odorem de se spargit, eundemque ipsi superfusae aquae impertit; quae tamen dehinc in vapores lenissimo calore acta atque elevata ne minimas quidem, oculo conspiciendas, sulphuris particulas relinquit u). Tertio denique hic non praetervidenda sunt illa Physiologorum experimenta, quae, ad physicas chemicasque regulas instituta, in salivali aequae, ac gastrica aquula nonnihil, in bile vero plus lixivi salis, quod e volatili est genere, deprehenderunt x).

§. XV.

- s) Videatur Steph. Franc. GEOFFROY Tractat. de materia medica, Tom. I. pag. 178.
 t) Saturatori autem huius generis menstruo perfecte dissolvi sulphur, testatur Illustris Io. IVNCKERVS Libr. cit. Tom. II. pag. 19. cui adiungendus est Celebr. Io. Frid. CARTHEUSER in Fundament. mater. medic. Sect. XVI. Cap. I. §. IV.
 u) Videatur Io. Frid. CARTHEUSER libr. §. loco citat.
 x) Equidem novimus versari adhuc in quaestione apud medicos sal hoc alcalicum salivae, succi gastrici & bilis: fed

§. XV. Ergo *sulphur* ipsum, non aliis, quae dicunt, mensuris iam solutum, sed crudiori sua mole, sub pulveris specie, a ventriculo exceptum, tum *paucissimas* quasdam *subtilissimasque* sui generis *particulas*, acidas nimirum & inflammabiles (§. XIII.), minori, ac antea, cohaesionis gradu inter se coniunctas, in ventriculo atque intestinis, praesertim tenuibus, de se emittet, quae porro, humoribus ibidem contentis involutae, bibulisque vasculorum lacteorum osculis haustae, hinc ad sanguinem ferentur; tum vero omni reliqua sui parte, permeandis lacteis canalibus non idonea, alvo iterum eiicietur. Atqui hanc levem tenerrimarum molecularum sulphurearum solutionem probant partim lixiva salivae, aquae gastricae, & bilis saliae (§. XIV.), partim excaesatio attritusque sulphuris, a motu ventriculi intestinaliumque peristaltico effectus (§. cit.). Ad quod accedit, eam ob causam supra a nobis minorem, in dissolutis eiusmodi particulis sulphureis, acidae inflammabilisque partis mutuam cohaesionem esse aestimataam, quod tum olferi possunt (§. cit.). Physiologorum enim demonstratis y) effectum est, nul-

lum salivam paucio sale lixivo infectam demonstrarunt *Philipp. VERHEYEN* in *Corporis humani Anatomiae* Libr. II. Tr. I. Cap. XXV. & *Io. Conrad. BARCHVSEN* in *Aeromat. Experimentor.* pag. 364. & 374; de eodem vero humoris gastrici & bilis sale, compendii causa, vel solum *Illustr. Alb. de HALLER*, in *primis lineis Physiolog.* pag. 342. & pag. 379. edit. primae, excitasse testem sufficiat. y) Videlicet haec accuratissime demonstrantem *Illustr. Georg.*

lum omnino a qualicumque corpore excitari posse odorem, nisi salia contineat, aliorum corporum confortio non nimis irretita, & ad solutionem a nostris corporis liquoribus attentandam non inepta.

§. XVI.

Ex paucioribus itaque illis moleculis *acidi vitrioli* & φλογισῆ (§. XIII.), utriusque satis libere & separatim operantis (§. XV.), universa sulphuris medicamentosa virtus aestimari diiudicarique debet. Acidæ portionis, utpote copiosioris (§. XIII.), quæ sint generalia effecta, in corpore humano edenda, abunde satis docent supra iam a nobis de *acidi salis communis spiritus*, præsentis hoc vitriolico aliquantum debilioris, efficaci virtute disputata (§. VII.). Hac igitur ex parte quodvis sulphur, interno usu adhibitum, & solidas corporis partes, quæ quidem irritabiles sunt, ad fortiorem lacesset motum, & fluidas, si lympham exceperis, comprimet lenique inter se iunget coagulo (§. cit.). Verum enim vero quemvis, sulphure, tanquam medicamento, usurum, præter ea considerare oportet, omnem hanc *acidi sulphurei* virtutem, certam quidem veramque, sed debilem fore atque infractam. Namque primo ex adsumto sulphureo remedio generatim paucissimæ eiusdem generis particulae sanguini reliquisque humoribus admiscuntur (§. XV.); porro quoque quantulacunque hæc acidæ portio plurimis chyli, sanguinis, feri lymphæque aqueis particulis diluitur, temperatur atque subigitur; propius denique vero

D 2

vide.

org. Erhard. HAMBERGERVM in *Physiologiae medicæ* Cap. XI. Sect. III. §. 909. seq. & §. 884. seq.

videtur, aliquam huius acidi partem a sale lixivo volatili succorum nostri corporis supra (§. XIV.) commemoratorum absorberi, & in blandius ammoniacale genus immutari.

§. XVII.

Sed ab *inflammabili* quoque parte, seorsim operandi libertatem nacta (§. XVI.), sulphur non prorsus iners atque inefficax est reputandum. Equidem haud ignoro, rationes virium eiusdem, quum in omni, quam late patet, corporum ambitu nunquam simplex alienisque partibus libera deprehendatur, multa adhuc obscuritate esse circumfusas: tradam tamen perbreviter, quae & attentorum Physicorum Medicorumque experientia detexit, & ratio eidem innixa distinctius evoluit. Nobilissimam levissimamque τὸ φλογιστὸν nactum est naturam. Exinde quae porro legitima ratione conficiat Physicus, hoc loco ignorare omnino nefas est. Namque is, demonstrata hac inflammabilis materiae indole, ostendit z), ipsum hoc inflammabile elementum omnibus aqueis, terreis, salinisque humorum nostrorum particulis promptissime adhaerere, elaterem partium elasticarum, quae liquoribus insunt, reddere maiorem, globulos expandere fluidos, eorundemque mobilitatem, hoc est, fluorem conservare &, in primis in canalibus aequae elasticis ac conicis, efficere celerior-

rem,
z) Vnicum saltem huic rei confirmandae testem adhibuisse sufficiat, Excellentiss. nimirum *Georg. Erb. HAMBERGE-
RVM* in *Element. Physic.* §. 232. n. 2. §. 400. & 401, 414,
415, & 430. n. 2.

rem, tandemque dissolutioni humorum iuvandae & producendae, particulisque sui generis, forte in humore quodam ad alienas partes annexis, liberandis atque in similis efficacitatis motum ciendis, maxime esse accommodatum. Docentibus ergo haec, rei-que evidentissimis probationibus fidem facientibus rerum naturalium doctoribus, hoc est, testibus omni exceptione maioribus, etiam a nobis $\Phi\lambda\omicron\gamma\iota\varsigma$, licet parcissima copia e sulphure egressi (§. XIII. XV.), in corporis nostri humores, vim atque efficaciam *resolventem*, *commoventem*, atque hac ratione simul canales *irritantem* declarari, quid vetat? Summa ergo atque primaria *coniuncta sulphuris virtus* medica (§. XIV. XVI.), si solidas corporis nostri partes spectemus, *stimulans*; humorum vero intuitu, *resolvens a*), sed ex omni parte, ob exiguissimam medicamenti portiunculam bibula vasorum oscula subeuntem (§. XV.), longe *moderata* tenuisque est statuenda. Videant ergo singularium virium (§. XIV.) praedicatores, quomodo easdem ex generali illa, quam nos demonstratam dedimus, virtute solide, ut par est, explicare possint b).

D 3 §. XVIII.

- a) Leve enim illud & vix commemorabile humorum coagulum, ab acida parte effectum, statim denuo per inflammabile, ubique secum alias inflammabiles particulas, sanguini praecipue insitas, ad sociam vim efficaciamque excitans, tollitur dissolviturque.
- b) Sulphuris exiguae hae vires promoverunt quoque *Celeberr. Iob. Frid. Cartheuserum* aliosque Clarissimos Viros, ipsi adsentientes, ut de usu eiusdem interno parum hono-

§. XVIII.

Saepe vero numero, quid? quod frequentius sulphuris vulgaris in medicina locum occupat aliud quoddam sulphur, vario artificio e metallicis semi-metallicisque corporibus eductum (§. XII.); inter quod & commune illud, si adiunctas isti tenerrimas metallorum calces demseris, nihil omnino interest. At vero, tamen etsi subtilissima arte a metallis separatur hoc sulphur, nunquam tamen perfecte purum, omnisque contagii terrestri metallici expertum c) observatur. In eruendis ergo *sulphuris metallorum* virtutibus ad duo potissimum respiciemus: primo, quatenam ab huiusmodi terris metallicis effecta in humano corpore sint exspectanda, (de simplici enim sulphurea parte abunde iam egimus (§. XIII-XVII.); deinde, utrum singulis his partibus, metallorum sulphur constituentibus, terrae nimirum metallicae vulgarique sulphuri, mutua ipsarum coniunctione aliquid propriarum virium decedat accedatque, aut immutetur, nec ne? Maxima & paene quotidiana inter medicos *sulphuris antimonii*, variis modis parati, est frequentatio: huic ergo, tanquam praecipuo cuidam exemplo, porro contemplando singularem hanc operam addicemus. Neutiquam tamen aliquid nobis iniiciet morae tot tamque variae illius confi-

honorifice senserint: de quo videri possunt *Illius Fundam. mater. medic. Sect. XVI. Cap. I. §. V.*

c) Quod facile intelligit lectorum eruditissimam Celeberr. Io. Henr. POTT, *Dissert. de sulphuribus metallorum*, habitam Halae, 1716. & dein insertam *Eiusd. Exercitation. chymic. Berolini, 1738.*

conficiendi rationes: quum in praesenti sufficiat ad institutum nostrum, solam partium, ex quibus idem constat, indolem accuratius considerasse.

§. XIX.

In finitibus paene plurimorum perspicacissimorum Chemicorum examinibus, quae subiit antimonium, luculenter compertum est, *terreas* illas subciles *particulas*, in quovis antimoniali sulphure (§. XVII.) reperiendas, ipsam esse eiusdem semimetallici *partem metallicam*, quam & vulgatori nomine regulum appellant. Quae quantae sit in corpus humanum efficacitatis, ne dicam violentiae, melius est per exempla ostendere, quam in hac temporis characteraeque angustia longius per ratiocinia ex ipsa abstracta intricataque huius regulinae portione natura deducere atque mixtione. Enimvero qualem putemus illum vel medicinae tironem, cui non innotuerint vehementissimi isti vomitus frequentissimaeque alvi purgationes, haud raro funestae observatae, quae a viri antimonii, croci metallorum, reguli antimonii simplicis, &c. usui interno accidisse visae sunt. Atqui haec singula maxima sui parte ipso illo semimetallico antimonii corpore constant. Inde ergo intellectu haud est difficile, terrae huic antimoniali vim esse insitam *d*), irritabiles nostri corporis fibras vehementer vellicantem stimulantemque, humores vero in praecipitum coagulatum, obstruendis

d). Cuius ratio facile perspicui potest, si curatius arsenicalis natura, huiusque fons, acidum nimirum salis communis, terrae vitrescibili & pariori inflammabili iunctum, eiusque rodentes vires (§. VII.) considerentur.

endis inflammandisque adeo vasculis maxime idoneum, potenter coercentem (§. VII.). Paene eadem, & tantum non paullo graviora effecta, eademque etiam rationes de regulinis *auripigmenti arsenicique* massis fufius dici possent, si hic copiosa & absolutiori uti liceret oratione.

§. XX.

Sed dispiciendum porro est, utrum acris haec atque arrodens regulina antimonii portio (§. XIX.) & simplex sulphur, dum in unum coaluerunt corpus, alterum alterius vires augeat, an imminuat suspendatur (§. XVIII.)? De sulphure, metallicaearae vehementiam multum reprimente, nihil est, quod habeat dubitationem. Scilicet, teste experientia, antimonium crudum, ipsa sulphura eiusdem vulgo dicta aurata, &c. quae regulinam partem continent multo sulphure involutam, longe adeo minori irritatione corporis nostri partes adficere animadvertuntur e), ut aut lenissimos tantum vomitus excitent, aut alvum blande subducant, aut, ut potissimum fieri solet, reliquis quoque viis, praesertim cutis spiraculis, exernenda eliminant expedite. Quorum

e) Eximie quoque inflammabilis materiae in acres metallorum particulas regulinas imperium demonstrat mirificum illud Edimburgensium medicorum remedium antidyfentericum, *vitrum* nempe *antimonii ceratum*: cuius parum operolam praeparationem exponunt *die Edinburgischen Versuche*, V. Band, I. Theil, N. 15. pag. 238. sq. Edit. germ. Altenburg. 1752. Spectat quoque huc, exempli loco, *auripigmentum* eiusque sulphur, minus, ut putari solet, formidabile, aut ad internos usus incommodum. Referri quoque huc possunt dicta §. XII.

effectorum, quantum ego quidem iudico, haec veri-
simillima videtur ratio. Sulphurum, exempli cau-
sa, antimonii auratorum, si intus fuerint adsumta,
simplices puraeque sulphureae particulae, molecu-
las regulinas amplexae, dum in ventriculo intesti-
nisque haerent, paucissimas quasdam tenuissimasque
sui generis particulas amittunt, partim lixivo liquo-
rum ibi praesentium sale solutas atque surreptas,
partim peristaltico ventriculi & intestinorum mo-
tu) detritas (§. XV.); unde dein aliqua perpauca
corpusecula metallica, vinculo suo exuta, adeoque
sibi relicta, insuperque facile a quovis nostri corpo-
ris liquore nonnihil, ut ex Chemicis constat, sof-
venda, bibulos lacteos canales & hinc reliquos cu-
iuscunque generis ineunt, virtutemque, quam inna-
tam habent (§. XIX.), stimulantem ubicunque
edunt, minime tamen moli suae convenientissimam,
hoc est, parvam maximeque temperatam.

§. XXI.

Igitur inita singulorum, haecenus (§. XII-XIX.)
de quolibet sulphure dictorum, ratione, nullo intel-
ligitur negotio, in unoquoque *metallorum sulphure*
generatim, & singulariter antimoniali g), virtutem
praeci-

f) Sulphur antimonii auratum, si vel leviter teratur, gravi-
ter odoratum ferit; quod ideo monemus, ut memine-
rint hoc quoque loco lectores eorum, quae supra (§. XIV.
XV.) inde deduximus.

g) Cui ego gravissimis quoque de rationibus *auripigmenti*
sulphur, cuius iam not. e) mentionem inieci, aequiparan-
dum censo. Illustris b. m. *Frider. Hoffmannus* illud,
sublimando paratum, & *florum auripigmenti* nomine no-
tarum,

E

praecipuam esse positam moderate *stimulantem* atque *resolventem* (§. XV. I. XX.). Neque, si rem recte pensitaveris, nimis supra meritum communi paene plurimorum, artem medicam exercentium, praedicatione elata putabis sulphura illa, inprimis puriora atque teneriora, vulgo atrata dicta; utpote quorum vis blande stomachum invertens, aut alvum laxans, itemque diaphoretica, discutiens, roborans atque anodyna, & si qua est alia huiusmodi, facillime ad generales illas virtutes revocari potest. Omittimus, quibusnam peculiaribus morbis non sine efficacitate haec sulphura proponi possunt; quum alias qualiscunque haec recensio propositi operis formam sit excessura.

§. XXII.

Enimvero coniungamus nunc utraque haec praestantissima remedia, illud nimirum efficax *mercuriale*, salino consortio firmatum (§. III.), hoc *sulphureum* (§. XII.), inprimis metallicis particulis foetum: ut *tertia* demum huius Capitis particulae (§. II.) fatis fiat. Quid singula haec medicamenta efficere possint, hactenus (§. III-XXI.) exposuimus: multum ergo nostra interest, utrum utriusque remedii efficacitas a mutua coniunctione quomodo-
cunque immutetur, nec ne? porro expedire. Ad quod

tatum, iam pridem in *Observation. physico-chemic.* Libr. XII Obs. II. ad lympham ab impuritatibus liberandam, tanquam efficax remedium, commendavit. Sed eiusdem sulphuris, viliori minusque operoso modo parandi, rationes expositas vide, si placet, in *Io. Henr. SCHVLLII Praelect. in Dispensat. Brandenburg.* p. 18. Edit. Noriberg. 1753.

quod breviter respondebimus. Nostra coniungendi atque ad communem efficaciam consociandi mercurii dulcis sulphurisque metallici ratio non requirit exactiorem aliquam arctioremque utriusque partis connexum, sed simplicem tantum commixtionem, solo tritu perficiendam. Quo facto quum neutra pars, dum paratur medicamentum, ne minimam quidem immutationem prodat, merito iudicare nos oportet, ipsa hac confectione neutiquam vires remedii aliter esse definitas.

§. XXIII.

At vereri aliquis posset, ne forsan his rationibus praestantissima atque efficax mercurii dulcis virtus a sulphure admixto in ipso ventriculo suspendatur atque prorsus sufflaminetur. Qui enim vera a falsis internoscere didicerunt Medici, pridem perspexerunt, absolutissimum in mercurii naturam sulphuris esse imperium, adeo, ut, quem semel arripuit, teneat occidatque, & in materiam inertem inefficacemque convertat: cuius rei luculentum fiunt exemplum cinnabaris *b)* aethiopsque mineralis.

b) Nescimus profecto, quid potissimum causae habuerit Celeberr. Car. Frider. HVNDERTMÄRK, cur in illius *Dissertationis*, cuius supra in Prooemio mentio est facta, §. VI. *Illustrem* PRAESIDEM nostrum inter praecipuos cinnabaris patronos, qui aegerrime sibi eiusdem usum eripi patiantur, numeraverit. Ipsum enim, etiam in academia viventem publicoque docendi munere fungentem, oportebat non ignorasse, nequaquam semper a solemnibus Dissertationibus peti posse argumentum eorum, quae sentiat Praefes. Quemadmodum enim hic non omnium, quae

E 2

lis. Sed nostri, quod commendamus, remedii salva res est. Primo enim paucissimas tantum particulas sulphuri surripiunt tritus saliaque, quae supra enarravimus, lixiva (§. XIV. XV.): deinde quoque arctior est spiritus salis communis acidi cum mercurio coniunctio (§. VI.), quam ut eiusmodi calore, quem ventriculus & intestina fovent, se dissolvi prorsus patiatur. Quam ob rem simplici ex antedictis consecutione conficimus, singulas vires medicamentosas, mercurio dulci sulphurique praecipue antimonii aurato seorsim a nobis adiudicatas, in remedio hoc exinde composito fore coniunctas. Huius ergo generis *medicamentum mercuriale*, ope salium paratum, & deinde metallico cuidam sulphu-

ri ipso Praefide defenduntur, academicarum commentationum auctor est: ita saepe quoque numero fieri solet, ut in dubiis & sub lite adhuc positis rebus non omnia ad suam former sententiam, sed ipsum quoque auctorem suo sentire ingenio patiatur. Veriora ergo edoceri se sinat Excell. HUNDERTMARK, ipsumque definitum *Illustris Praesidis* nostri de cinnabari iudicium ex *Eiusdem Fundament. mater. medicae*, proximis nundinis Lipsiensibus in lucem prodituris, discat. Nimirum Part. I. Class. VII. §. XXX. tanta, inquit ille, *cinnabaris non est efficacia, quanta olim ex erroneo ipse adsignata fuit praerudicio, dum intima ac firmissima cohaesio partium non permittit, ut vel in sensibilibus subiectis aliqualem directum exserere queat effectum*. Atque ne Celeberrimus vir hanc recenter mutam existimer sententiam: testes vocamus omnes nostros commilitones, qui nobiscum optime norunt, hunc libellum *Illustris Praesidis*, auditorum calamis haecenus exceptum, aliquot iam abhinc annis ne verbulo quidem esse mutatum.

riiunctum, eximiae virtutis *resolventis* atque *stimu-*
lantis (§. XI. XXI.) aestimator.

CAPVT II.

DE

POTIORIBVS MORBIS SPECIATIM, IN QVI-
BVS REMEDII MERCVRIALIS, SALIVM OPE
PARATI ET SVLPHVRE METALLICO PERMIXTI
VSVS EST SALVTARIS.

§. XXIV.

Sed omne, licet praestantissimum remedium, suis
accommodandum est morbis. At vero quum
prior ista Dissertationis nostrae particula velut for-
mam instituti excesserit: conferemus in compendi-
um verba, summaque breuitate illos attingemus
morbos, quibus nostrum remedium, de quo disse-
rimus, salutariter proponi posse, partim aliorum
observationibus stilo signatis, partim ipsa nostra
qualicumque experientia compertum habemus.
Aequum autem esse iudicavimus, de ipso huius *me-*
dicamenti adhibendi modo praemonere quaedam.
Quod ad *formam* spectat, optimam censemus *pulve-*
ris aut *pilularum*. Prioris specimen primi exhibue-
runt *observationum Edimburgensium medicarum Au-*
ctores 2); quorum haec est praescriptio: Rec. Sul-
phuris aurati antimonii, mercurii dulcis, an. q. p.

E 3

diu-

2) Tom. I. n. 6. p. 52. edit. german. Alrenb. 1749. aut in Ex-
cellent. Paul. Gottl. WERLHOFFII *Astor. medic. Edimburgens-*
Specimin. duobus, Hanover. 1735.

diuturniori tritu fiat pulvis, de quo bis vel ter quotidie decem quindecimve grana sumantur. Ego veritus, ne a nimio sulphure mercurii efficacia non nihil obtunderetur, eiusdem portioni dimidiam detraxi partem atque ad haec pulveris dosin imminui. Scilicet haec est formula: Rec. Lapidum cancrorum praeparator. drachmas duas, mercurii dulcis rite praeparati drachmam unam, sulphuris antimonii aurati ultimae praecipitationis *k*), semidrachmam, fiat pulvis, de quo sex grana vesperi adsumi debent. Tandem qui *pilulis* magis favent, iis commoda sequens erit praescriptio *l*): Rec. pulveris prioris unc. dimidiam, gumm. guaiac. drachm. tres, resin. guaiac. drachm. unam, balsami Copaiv. q. s. ut fiat massa pilularum, ex cuius singulis drachmis formentur pilulae duodecim; de quibus tres quovis mane, totidemque vesperi deglutendae sunt. Ceterum bis vel ter quotidie hoc remedio uti licet; optimus autem eius usus mihi visus est contigisse iis, qui cubitum ituri medicamentum adsumserunt. Insuper diaetae regiminisque, quod Medici dicunt, rationem optimam esse oportet.

§. XXV.

Principem huius medicamenti virtutem atque efficacitatem peculiariter sibi postulant omnes illi pessimi lymphae corruptae adfectus: quos inter quo

k) Saepius quoque, optimo eventu, scrupulum unum sulphuris auripigmenti (conf. not. *g*) huic definitae quantitati adieci.

l) Confer *Act. med. Edimburg.* loc. citat.

quo magis eminent venerei morbi, eo quoque certius praestantiusque remedium idem hoc, crebrioribus observationibus, deprehendi; quas enarrare singulas, longum hic foret. Non tamen tempero mihi, quin praesentissimas, quas vidi, eiusdem vires in scabie venerea turpioribusque labiorum fissuris, difficulter alias iterum coeuntibus, praedicem. Leprae aliisque malis cutaneis medicandis fuisse convenientissimum, in *Actis Edimburgensibus* antea laudatis relatum legitur. Iisdem de rationibus herpeti quoque capitisque tineae opponi potest. Admodum nuper coepi quoque mulieri, annos circiter triginta natae, gutta rosacea insigniter tinctae, eundem hunc, quem descripsi (§. XXIV.), pulverem dare quotidie sumendum, imperavique diaetam tenuem; unde quoque iam imminui turpis faciei color videretur. Novi quoque eodem pulvere spinae ventosae obnoxios, multisque ulceribus, foetidissimam faciem plorantibus, ubique perrosos, eximie fuisse sublevatos *m*). Bis quoque alterum scirrhum testem longiori huius remedii usu referatum restitutumque vidi.

§. XXVI.

Porro quoque observatum est, in febris intermitentibus, nec non catarrhalibus benigni moris, inprimis glandularum colli parotidumque tumori-

m) De cuius morbi natura, hoc remedium optime ferente, conferenda quoque est *Illustris PRAESIDIS Dissert. de remediis mercurialibus, spinae ventosae medicandae interdum idoneis*, Halae 1754.

moribus comitatis, ab huiusmodi remediis mercurialibus salinis atque sulphureis brevi tempore tutoque expugnatos esse horum malorum fontes. Fluoris albi benigni bienne stillicidium, quod omnia alia respuerat medicamenta, huic demum cessisse, compertum habeo. Denique quodsi olim curae meae se commiserint hydrope, itemque cataracta incipiente laborantes, non verebor, haud dissimilibus exemplis allectus, ut, quid in his etiam morbis tollendis huius remedii virtus valeat, experimento discam. Atque ut paucis omnia complectar, plurima illa mala, a quacunque visciditate humorum, obstructione vasorum, debilitate fibrarum, &c. originem ducentia, optime huius remedii usum perferent. Quam ob rem, paginarum temporisque angustia interclusus, differendi finem faciam, meque & has qualescunque primitias litterarias lectorum benevolentiae, hoc autem, cuius naturam ususque explicui, medicamentum maiori ampliori-
que commendo frequentationi.

S. D. G.

00 A 6332 (1)
VD 18

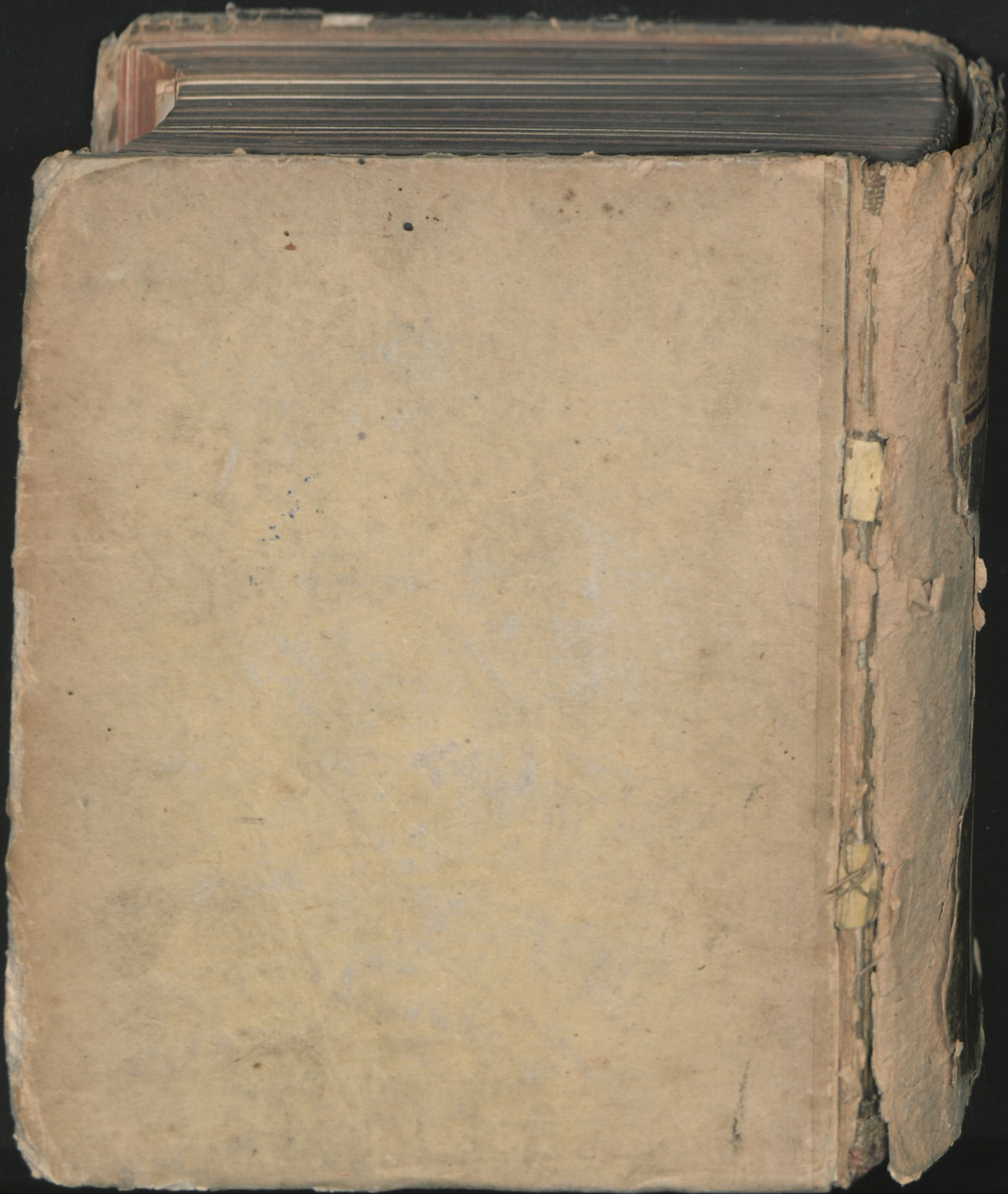
ULB Halle 3
002 836 610

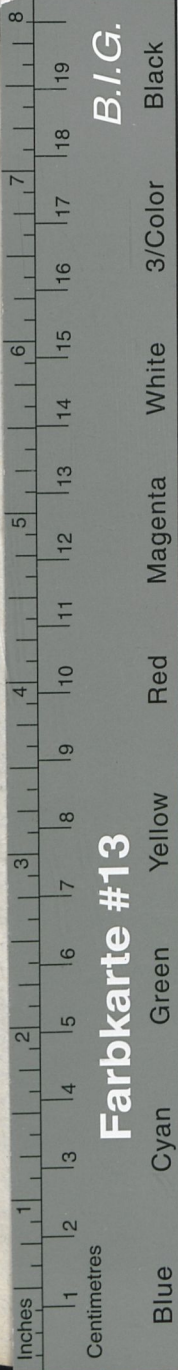

86

Reha ✓

O INAVGVRALIS MEDICA
 DE
AMENTORVM
CVRIALIVM
 RATORVM, EFFICACITATE,
 SVLPHR AD CERTOS QVOS.
 S MAGIS ACCOMMODANDA

QVAM
 NVMINIS AVSPICIIS
 ET
 RDINIS MEDICI INDVLTV
RAESIDE
 ELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
EA ELIA BVCHNERO
 MANI IMPERII NOBILI,
 SIAE REGI A CONSILIIIS INTIMIS,
 AE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 FIS MEDICAE H.T. DECANO,
 EM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
 MITE PALAT. CAESAREO,

ADV DOCTORIS
 CINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 TIME IMPETRANDIS,
 VSTI, A.S.R. cloboccliv.
 REGIA FRIDERICIANA
 BLICE DEFENDET
 AVCTOR
ERHARD RICHTER
 TEINIO-VARISCVS.

VRG. LITTERIS HENDELIANIS.

